

Ewa Adaszyńska, Małgorzata Kuncewicz
Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego, Polska

Studenci z niepełnosprawnością w środowisku akademickim szkoły wyższej

Studenci z niepełnosprawnością mają pełne prawo do sprawnego i aktywnego funkcjonowania w przestrzeni edukacyjnej i społecznej uczelni. Do zadań akademickiej wspólnoty należy tworzenie korzystnych warunków do studiowania i nauki oraz pełnego uczestnictwa w życiu akademickim, a także przeciwdziałanie społecznym i środowiskowym nierównościami.

Artykuł przedstawia medyczne i społeczne podejście do problematyki niepełnosprawności, jej definicję, dokumenty prawne oraz dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych w środowisku akademickim na przykładzie Uniwersytetu Zielonogórskiego, a także innych uczelni wyższych.

Słowa kluczowe: studenci z niepełnosprawnością, równe traktowanie, Uniwersytet Zielonogórski

Deklaracja madrycka uchwalona podczas Europejskiego Kongresu na rzecz Osób Niepełnosprawnych w marcu 2002 roku, przedstawiła nową wizję niepełnosprawności, zgodnie z którą osoby z niepełnosprawnością¹ są niezależnymi obywatelami w pełni zintegrowanymi ze społecznością, mają pełne prawo do sprawnego funkcjonowania w przestrzeni społecznej

¹ Stosowanie nazwy „osoba z niepełnosprawnością” (ang. a person with disabilities) zalecane jest przez Konwencję Narodów Zjednoczonych.

we wszystkich sferach życia². Cel ten może być osiągnięty poprzez udział, partnerstwo, wspólny wysiłek oraz wsparcie wszystkich interesariuszy zaangażowanych w działania na rzecz równości i społecznego włączenia: rządów, władz lokalnych, społecznych organizacji obywatelskich oraz organizacji osób niepełnosprawnych, środowisk edukacyjnych, mediów, grup pomocowych, a także pracodawców³. W środowisku akademickim rola ta przypada pełnomocnikowi rektora ds. niepełnosprawnych studentów, **radzie studentów niepełnosprawnych, władzom uczelni oraz całej społeczności, w tym również bibliotece.**

W działaniu na rzecz włączenia istotne jest jak najlepsze przystosowanie osób z niepełnosprawnością do warunków, w jakich żyją osoby sprawne oraz motywowanie ich do działań usprawniających funkcjonowanie społeczne, w sposób zgodny z panującymi normami. Kluczowe jest również eliminowanie, zmniejszanie czy kompensowanie barier społecznych oraz umożliwianie korzystania z dóbr publicznych, przy jednoczesnym respektowaniu wszystkich praw i przywilejów przypadających w udziale osobom z niepełnosprawnością⁴, brak dyskryminacji oraz pozytywne działania dające w efekcie społeczne włączenie. **Niepełnosprawność to kwestia praw człowieka⁵**, rozumiana nie jako skutek choroby czy urazu, ale jako rezultat barier, z jakimi mają do czynienia w społeczeństwie osoby dysfunkcyjne.

Barierę bezpośrednio związaną z niepełnosprawnością dotyczącą obiektów trudności będących wprost konsekwencją

² Brak dyskryminacji plus pozytywne działania przynoszą społeczne włączenie. *Deklaracja madrycka*. Europejski Kongres na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Madryt, 20-24 marca 2002 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/1878>, [dostęp: 5 maja 2016].

³ E. Wapiennik, R. Piotrowicz, *Niepełnosprawny pełnoprawny obywatel Europy*, Warszawa 2002, s. 11 [on-line] <http://idn.org.pl/tzchm-warszawa/grafika/sprawny.pdf>, [dostęp: 5 maja 2016].

⁴ Ibidem, s. 19-21.

⁵ *Deklaracja madrycka*, op. cit., przesłanie i preambuła 1.

niepełnosprawności, takich jak słaby stan zdrowia, ograniczenia motoryczne i manualne oraz trudności w porozumiewaniu się. Obejmują także czynniki subiektywne - autobarier, takie jak ograniczenie kompetencji społecznych, automarginalizację, zaniżoną samoocenę, postawę roszczeniową, oczekiwanie na ulgi i przywileje czy wadliwą reprezentację umysłową. Trudne do pokonania są również **bariery związane ze środowiskiem zewnętrznym**, które dzielą się na fizyczne: dotyczące urbanistyki (architektoniczne i transportowe) oraz infrastruktury technicznej; społeczne – mentalne oraz psychologiczne, takie jak negatywne i obojętne postawy społeczne, sztywne podejście, brak elastyczności, przekonanie o zbędności wyższego wykształcenia; oraz inne zewnętrzne, związane z czynnikami ekonomicznymi, prawnoformalnymi, czy wynikającymi z niedomagań niższych szczebli edukacji⁶.

Tradycyjne rozumienie niepełnosprawności opiera się na modelu medycznym, skoncentrowanym na uszkodzeniu organizmu, a nie na możliwościach i potencjale osób z niepełnosprawnością. Pomoc i wsparcie należne jest z racji ograniczeń biologicznych, które wyznaczają gorszą pozycję w społeczeństwie. Brak możliwości traktowania na równi z osobami sprawnymi nie jest jednak dyskryminacją. Ten sposób postrzegania nie był i nie jest akceptowany przez środowiska osób niepełnosprawnych.

Nowoczesne społeczne podejście do niepełnosprawności oparte jest na przekonaniu, że jest ona normalną częścią życia każdej osoby, nie jest równoznaczna z zależnością, nie oznacza utraty wartości, potencjału, czy produktywności, ani też możliwości pracy dla społeczeństwa. Jest wynikiem interakcji, jakie zachodzą między osobą o pewnych cechach (np. złym stanem zdrowia), a otaczającym ją środowiskiem fizycznym, społecznym, czy kulturalnym (jest znacznie więcej różnic między ludźmi

⁶ Zob. T. Cierpiałowska, *Studenci z niepełnosprawnością*, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2009, s. 32.

niepełnosprawnymi niż między ludźmi w ogóle). Bariery znajdują się nie po stronie osoby z niepełnosprawnością, ale po stronie środowiska, w którym ona funkcjonuje⁷.

Nie ma jednej uniwersalnej definicji niepełnosprawności. Funkcjonuje kilka, używanych zarówno dla potrzeb opieki medycznej, rehabilitacji społecznej i zawodowej, jak też edukacji oraz zatrudnienia⁸. Jednolite jest jednak stanowisko, że niepełnosprawność nie jest skutkiem choroby czy urazu, jak w modelu medycznym, ale należy ją pojmować jako rezultat barier społecznych, takich jak np. edukacja segregacyjna, czy utrudniony dostęp do budownictwa użyteczności publicznej, w tym również do bibliotek. Jest to podejście typowe dla modelu społecznego⁹.

Według definicji Konwencji Narodów Zjednoczonych, do osób niepełnosprawnych zalicza się te, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, psychiczną lub sensoryczną, co w oddziaływaniu z różnymi barierami, może im utrudniać pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym na równych prawach z innymi¹⁰. Może to być również tzw. niepeł-

⁷ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych określa, że niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami dysfunkcyjnymi, a barierami wynikającymi z postaw środowiskowych, które utrudniają im pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym na zasadach równych z innymi obywatelami - *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, Preamble, p. e. [on-line] <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>, [dostęp: 1 maja 2016]; zob. też A. Habias, B. Kozłowska, *Aktywna biblioteka. Miejsce bez barier: usługi dla seniorów i osób niepełnosprawnych*, Warszawa 2010, s. 15 [on-line] http://programrozwojubibliotek.org/wp-content/uploads/2015/07/Miejsce_bez_barier.pdf, [dostęp: 1 maja 2016]; *Nowoczesne podejście do niepełnosprawności*, oprac. M. Perdeus-Białek [on-line] http://dare.home.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=13&lang=pl, [dostęp: 1 maja 2016].

⁸ Zob. E. Wapiennik, R. Piotrowicz, dz. cyt., s. 19.

⁹ Zob. A. Czarnecka, *Niepełnosprawni - pełnoprawni użytkownicy bibliotek*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2010, R. 3 nr 2 (6), s. 315 [on-line]: <http://cybra.lodz.pl/dlibra/doccontent?id=4798>, [dostęp: 1 maja 2016].

¹⁰Zob. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Article 1, dz. cyt. Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Osób Niepełnosprawnych, przyjęta

nosprawność społeczna, do której zalicza się osoby uzależnione od narkotyków czy alkoholu.

Podobną definicję zawiera Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, która za osoby niepełnosprawne uznaje te, których sprawność fizyczna, psychiczna lub też umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia życie codzienne oraz naukę, pracę, a także pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi, społecznymi, jak też zwyczajowymi¹¹. Podłożem niepełnosprawności mogą być przyczyny fizyczne, umysłowe, intelektualne, stany chorobowe lub choroby psychiczne.

Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (ang. *World Health Organization*, WHO) niepełnosprawność to stan będący konsekwencją zaistniałego uszkodzenia, objawiający się ograniczeniem lub brakiem zdolności wykonywania czynności w sposób i w zakresie uważanym za normalny dla człowieka¹². WHO wprowadziła następujące **pojęcia niepełnosprawności** związane ze stanem zdrowia:

1. **Niesprawność** (ang. *impairment*), czyli każdą utratę sprawności lub nieprawidłowość w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym.

w roku 2006, ma na celu *promowanie, ochronę oraz zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz promowanie poszanowania ich nieodłącznej godności*. Odzwierciedla ona główny przełom w ogólnoswiatowym zrozumieniu i reakcjach wobec niepełnosprawności.

¹¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych*, Monitor Polski 1997 nr 50, poz. 474 i 475 [on-line] <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP19970500475>, [dostęp: 1 maja 2016]. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych to akt normatywny, dokument o charakterze ogólnym, który nie gwarantuje uprawnień, ale jest podstawą działania na gruncie polskim. Zob. też W. Dykcik, *Wprowadzenie w przedmiot pedagogiki specjalnej jako nauki*, [w:] *Pedagogika specjalna*, W. Dykcik (red.), Wydaw. Naukowe UAM, Poznań 2001, s. 15.

¹² Zob. G. Dryżałowska, *Niepełnosprawność*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. T. 3, M-O*, Warszawa 2004, s. 646-647 ; Z. Sękowska, *Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2001, s. 13.

2. **Niepełnosprawność** (ang. *disability*), czyli każde wynikające z niesprawności ograniczenie lub niemożność prowadzenia aktywnego życia w sposób lub w zakresie uznanym za typowy dla człowieka.
3. **Ograniczenie w pełnieniu ról społecznych** (ang. *handicap*), czyli ułomność wynikającą z niesprawności lub niepełnosprawności, ograniczającą lub uniemożliwiającą pełną realizację ról społecznych związanych z płcią, wiekiem oraz uwarunkowaniami społecznymi i kulturowymi¹³.

Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ang. *International Classification of Functioning, Disability and Health - ICF*) definiuje niepełnosprawność jako określenie zbiorowe, obejmujące upośledzenia oraz ograniczenia aktywności i uczestnictwa. Oznacza negatywne aspekty interakcji między jednostkami z danym schorzeniem oraz czynnikami osobistymi i środowiskowymi, takimi jak np. ograniczone wsparcie społeczne, negatywne postawy, czy bariery architektoniczne¹⁴. Model medyczny zawarty w definicji WHO został tutaj zastąpiony modelem społecznym.

Niepełnosprawność jest problemem społecznym, nie odnosi się tylko do jednej osoby. Określa relacje, jakie zachodzą pomiędzy zdrowiem człowieka powiązaniem z płcią, wiekiem czy wykształceniem, a otaczającym go społeczeństwem i środowiskiem. Takie odniesienie do niepełnosprawności podkreśla Światowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych (ang. *The World of Action for Disabled Persons*) oraz Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (ang. *The*

¹³ Zob. M. Oliver, *Defining Impairment and Disability: Issues at Stake*, [w:] *Exploring the Divide*, C. Barnes, G. Mercer (red.), s. 30-31, Leeds 1996 [on-line] <http://disability-studies.leeds.ac.uk/files/library/Oliver-ex-div-ch3.pdf>, [dostęp: 24 lutego 2017].

¹⁴ *Światowy raport o niepełnosprawności – podsumowanie*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” 2013, nr 1(6), s. 9 [on-line] <https://www.pfron.org.pl/download/5/312/02SwiatowaOrganizacjaZdrowia.pdf>, [dostęp: 1 maja 2016].

Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities)¹⁵.

Kluczem do pełnego udziału osób z niepełnosprawnością w różnorodnych formach działalności z tzw. głównego nurtu aktywności społecznej, podejmowanej przez wszystkich ludzi jest **edukacja włączająca** (dawniej zwana integracją). **Edukacja włączająca**, czyli tzw. idea szkoły dla wszystkich, prowadzona od wczesnych etapów kształcenia daje lepsze szanse na przyszłość, przeciwdziała też marginalizacji i segregacji z powodu choroby, niepełnosprawności, czy innych czynników. Doniosłość zagadnień włączenia czy inkluzji, zaczyna powoli zastępować inne ważne kwestie dotyczące rehabilitacji społecznej, jakości życia, a nawet społecznego wsparcia. Zrozumienie znaczenia edukacji włączającej, jako sposobu na problemy wykluczenia społecznego, opresji, czy upośledzenia społecznego, wymagają pedagogicznego, psychologicznego i socjologicznego kontekstu.

Tradycyjnie **integracja** (ang. *integration*) odnosi się do nauczania dzieci ze specjalnymi potrzebami w szkołach ogólnodostępnych. **Inkluzja** (ang. *inclusion*) - włączenie powiązane jest nie tylko z edukacją, ale też z przynależnością do środowiska lokalnego, uczestnictwem w kulturze i jej przekształcaniu oraz postawą akceptującą różnorodność i podmiotowość. Jest procesem, który przebiega na trzech poziomach:

1. Otwartego środowiska społecznego – **włączania**. W tym znaczeniu jest to proces, który zapewnia osobie z niepełnosprawnością realizowanie zadań związanych z własnym rozwojem oraz z funkcjonowaniem w większej społeczności i poczuciem przynależności do niej.
2. Systemu edukacji – **włączania edukacyjnego**. To strategia, która zapewnia uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dostęp do szkół ogólnokształcących oraz lokalnych placówek

¹⁵ Zob. Niepełnosprawność [on-line] <http://www.unic.un.org.pl/niepelnospewnosc/definicja.php>, [dostęp: 1 maja 2016].

oświatowych ze środowiskiem indywidualnie dopasowanym oraz jak najmniej ograniczającym rozwój osób z niepełnosprawnością.

3. Oddziaływań edukacyjnych – **edukacji włączającej**. Takiego procesu wspólnego kształcenia osób ze szczególnymi potrzebami wraz z ich rówieśnikami, który zapewni konieczne wsparcie (organizacyjne, psychospołeczne, techniczne, itp.) oraz poczucie przynależności do społeczności lokalnej¹⁶.

Dostęp do edukacji na poziomie wyższym jest naturalną konsekwencją inkluzji, kolejnym etapem edukacji włączającej, implementacją haseł integracji i autonomii na wyższym poziomie. Jest to zadanie ważne, ale niełatwe ze względu na konieczność dostosowania procesu edukacji do potrzeb osób o różnym rodzaju i stopniu niepełnosprawności oraz indywidualnym charakterze doświadczanych barier¹⁷.

System nauczania musi być zaprojektowany w taki sposób, aby uwzględniał zróżnicowane potrzeby studentów w środowisku szkoły wyższej, ale to nie osoby z niepełnosprawnością powinny dostosować się do przestrzeni edukacyjnej uczelni, lecz środowisko to powinno być zorganizowane w taki sposób, aby uwzględniało ich potrzeby. Jest to zgodne z koncepcją edukacji włączającej, która powinna działać w oparciu o te zasady na wszystkich etapach rozwoju, aż do edukacji na poziomie szkoły wyższej¹⁸.

¹⁶ Zob. J. Głodkowska, *W poszukiwaniu modelu edukacji włączającej*, „Meritum” 2009, nr 2, s. 6 [on-line] meritum.edu.pl/artykuly/downloadart?id=286, [dostęp: 5 maja 2016] ; *Od ekskluzji do inkluzji osób z niepełnosprawnościami – edukacja włączająca szansą na lepsze jutro?* [on-line] http://fundacijainkluzja.pl/wp-content/uploads/2016/01/od_ekskluzji_do_inkluzji.pdf, [dostęp: 5 maja 2016].

¹⁷ *Vademecum dla Osób niepełnosprawnych - przewodnik zawodowy*. Część II. Edukacja osób niepełnosprawnych. C. Szkoły wyższe a niepełnosprawni, s. 2 [on-line] http://wup-krakow.pl/uslugi-ryнку-pracy/poradnictwo-zawodowe/informacje-zawodowe-1/informacje-dla-osob-niepelnosprawnych-pliki/copy_of_IICSzkoywysze.pdf, [dostęp: 1 maja 2016].

¹⁸ Zob. C. Ślusarczyk, *Projektowanie uniwersalne jako sposób na tworzenie warunków do edukacji włączającej w szkołach wyższych*, „e-mentor” 2013, nr 5, s. 65-68 [on-line] http://www.e-mentor.edu.pl/_pdf/emmentor52.pdf, [dostęp: 1 maja 2016].

Wykorzystane zostały tutaj **zasady projektowania uniwersalnego** - tworzenia środowiska, które umożliwia podejmowanie codziennych aktywności przez ludzi o różnej sprawności, w poczuciu bezpieczeństwa oraz bez zbędnych ograniczeń. Jego celem jest integracja oraz niwelowanie fizycznych, a także mentalnych barier między osobami „bez” i „z” niepełnosprawnością, w oparciu o zasadę „to samo wejście dla wszystkich” lub „te same szanse dla wszystkich”¹⁹. Oznacza rozwiązania, które zapewnią możliwie największej liczbie osób - używalność wszystkich potrzebnych do życia przedmiotów oraz dostęp do usług we wszystkich obszarach życia, w tym również do edukacji oraz kształcenia na różnych poziomach²⁰.

Uniwersalne projektowanie w nauczaniu zastosował Frank Bove wykorzystując zasadę *przygotowania programów, materiałów i otoczenia w taki sposób, aby mogły być odpowiednio i z łatwością używane przez szerokie spektrum ludzi*²¹. Ten sposób projektowania uniwersalnego może być wykorzystany przez naukowców, twórców, oraz prowadzących zajęcia przy opracowaniu metod nauczania, materiałów dydaktycznych, sposobów oceniania, ale też egzaminów i rekrutacji. Tworzy warunki do nauczania włączającego, którego odbiorcami są osoby o różnych dysfunkcjach i określonych potrzebach edukacyjnych²². Przyjazne dla wszystkich programy nauczania oraz otoczenie (pracownie, laboratoria, sale wykładowe, biblioteki) są spełnieniem przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, która zobowiązuje uczelnie do stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków

¹⁹ Zob. G. Gawron, *Universal Design - projektowanie uniwersalne jako idea w dążeniu do osiągnięcia partycypacji społecznej osób niepełnosprawnych*, „Roczniki Nauk Społecznych” T. 7(43), nr 1, s. 133-134.

²⁰ A. Habias, B. Kozłowska, dz. cyt., s. 13.

²¹ *Uniwersalne projektowanie zajęć dydaktycznych*, P. Wdówick (red.), Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010, s.16.

²² Zob. C. Ślusarczyk, dz. cyt., s. 67.

do efektywnego kształcenia. Dotyczy to również biblioteki, której zadaniem jest obsługa użytkowników w ich potrzebach informacyjnych, edukacyjnych i naukowych na równych prawach.

Prawo do nauki i informacji są fundamentalnymi prawami człowieka. Gwarantują je międzynarodowe regulacje prawne, a także ustawy państwowe. Równy dostęp do nauki, kultury i informacji to niezbywalne prawa wszystkich. Podstawowym aktem prawnym odnoszącym się do osób niepełnosprawnych jest **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych**, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r.²³ oraz **Karta Praw Osób Niepełnosprawnych** z 13 sierpnia 1997 r.²⁴. Zapisy dotyczące osób niepełnosprawnych zawiera też **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**²⁵. Według niej wszyscy obywatele są równi, mają więc prawo do równego traktowania, nikt nie może być dyskryminowany z jakiegokolwiek przyczyny, zarówno w życiu społecznym, politycznym, jak też gospodarczym. W społeczeństwie opartym na wiedzy konstytucyjne prawo do nauki jest podstawowym dobrem jednostki,

²³ **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych** - przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., podpisana przez Polskę 30 marca 2007 r., ratyfikowana 6 września 2012 r. (Dz.U. z 2012, poz. 1169). Głosi ona: art. 5 Równość i niedyskryminację; art. 21 Wolność wypowiedzania się i wyrażania opinii oraz dostęp do informacji; art. 24 Edukację; art. 30 Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie.

²⁴ **Karta Praw Osób Niepełnosprawnych** z dnia 13 sierpnia 1997 r. (uchwała Sejmu RP – (M.P. nr 50, p. 475), uznaje prawo osób niepełnosprawnych do: 1. dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym; 4. nauki [...]; 5. pomocy [...] umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji; 6. pracy na otwartym rynku zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami [...]; 8. życia w środowisku wolnym od barier [...] dostępu do urzędów, obiektów użyteczności publicznej [...] informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej.

²⁵ Zob. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), w zapisach dotyczących osób niepełnosprawnych głosi: art. 70 Każdy ma prawo do nauki [...]; art. 54.1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji; art. 69 Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

postrzegany jako wartość indywidualna i dobro społeczne. Kształcenie powinno opierać się na gwarancji równych szans dla wszystkich²⁶. Powszechne prawo do nauki, zawarte w art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, rozwinięte w art. 24 ust. 5 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, gwarantuje dostęp do powszechnego szkolnictwa wyższego bez dyskryminacji na zasadzie równości z innymi osobami.

Powinności wobec osób niepełnosprawnych określa Unia Europejska, Polskę obowiązuje zarówno **Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej**, jak i **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej**²⁷. Zobowiązania prawne dotyczące osób niepełnosprawnych wynikają więc z praw fundamentalnych, powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, konstytucji, ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych, a także aktów wewnętrznych²⁸.

²⁶ Zob. A. Szczerba-Zawada, *Zakaz dyskryminacji w sferze szkolnictwa wyższego w polskim systemie prawnym. Uwagi na tle przepisów prawa UE*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Nowe prawo - aktualne problemy*, red. J. Pakuła, Toruń 2012, s. 14-15 [on-line] <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/478/PRAWO.pdf?sequence=1>, [dostęp: 1 maja 2016].

²⁷ **Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej** w część II: Niedyskryminacja i obywatelstwo Unii z 7 lutego 1992 r., nakazuje: art. 19 Zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej** (Dz.Urz UE 2012 C326), art. 14 Prawo do nauki 1. Każdy ma prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego; art. 21 Niedyskryminacja 1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na ...niepełnosprawność; art. 26 Integracja osób niepełnosprawnych. Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności; art. 31 Należyte i sprawiedliwe warunki pracy 1. Każdy pracownik ma prawo do warunków pracy szanujących jego zdrowie, bezpieczeństwo i godność. Zob. też A. Szczerba-Zawada, op. cit., s. 11-12; J. Dziak, *Dostępność bibliotek akademickich dla użytkowników niepełnosprawnych w kontekście inicjatyw Unii Europejskiej na rzecz tworzenia Europy bez barier*, [w:] *Konferencja na temat: Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*, Łódź 2004, s. 290-294 [on-line] http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pelne_texty/dziak.pdf, [dostęp: 1 grudnia 2016].

²⁸ *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. nr 123, poz. 776 z późn. zm.).

Zapisy zawierają również unijne strategie: **Europa 2020, Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020, Edukacja i szkolenia ET 2020**²⁹. Głównym celem unijnych strategii wobec niepełnosprawności jest tworzenie społeczeństwa otwartego i dostępnego dla wszystkich, rozpoznanie i usunięcie barier ograniczających równe szanse we wszystkich dziedzinach życia społecznego oraz aktywne włączenie. Strategie powołują się na prawa człowieka oraz poszanowanie różnic indywidualnych. Odpowiedzialność spoczywa na poszczególnych państwach członkowskich Unii, które mogą tworzyć własną politykę i różnorodne systemy wsparcia³⁰. Dotyczy to także szkolnictwa wyższego, które opiera się na rozwiązaniach określonych w ustawie - **prawo o szkolnictwie wyższym**³¹. Udział w edukacji na poziomie wyższym to możliwość zdobycia wykształcenia, podniesienia

²⁹ **Europa 2020 - unijna strategia wzrostu na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**. Komisja Europejska 3 marca 2010 (KOM (2010) 2020). **Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier z 2010 r.** Kładzie nacisk na poprawę sytuacji społecznej i ekonomicznej osób niepełnosprawnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz dostęp, na równych prawach z innymi, do środowiska fizycznego, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz obiektów i usług. Jest to warunek wstępny i konieczny uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym. Oparta jest na Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, uzupełnia strategię Europa 2020 oraz Kartę praw podstawowych traktatu lizbońskiego. (KOM (2010) 636 wersja ostateczna z 15.11.2010). **Edukacja i szkolenia ET 2020: strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia**. Określa wspólne cele strategiczne dla państw członkowskich, w tym zbiór zasad służących do osiągnięcia tych celów, a także wspólne metody robocze z priorytetowymi obszarami dla każdego cyklu prac okresowych. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 (Dz.U. L 214 z 9.8.2008, s. 3).

³⁰ Zob. B. Szluz, *Osoby niepełnosprawne w Unii Europejskiej – sytuacja i perspektywy*, „Seminare: poszukiwania naukowe” 2007, t. 24, s.325 - 337. [on-line] <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-583410bb-846b-49e3-a1b4-63adc5769962/c/tom24-24-szluz.pdf>, [dostęp: 5 maja 2016].

³¹ *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (t.j. Dz.U. 2016 poz. 1842, tekst ujednolicony) [on-line] <http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2016/1842/>, [dostęp: 10 grudnia 2016]. Określa prawa i zobowiązania uczelni wobec studentów i doktorantów z niepełnosprawnością.

poczucia własnej wartości, lepszego funkcjonowania w społeczeństwie, szansa na zatrudnienie i wyższy status ekonomiczny, to również czynnik warunkujący życiowy sukces.

Tworzenie przyjaznych warunków studiów dla osób z niepełnosprawnością to przełamywanie barier związanych z własną niepełnosprawnością, a wynikających ze stanu zdrowia, ograniczeń motorycznych, samooceny, postaw i odczuć, ale także barier związanych z warunkami środowiskowymi, m.in. infrastruktury technicznej, postaw społecznych -podejścia i odbioru środowiska, warunków ekonomicznych czy formalno-prawnych³².

W otoczeniu szkoły wyższej do zadań władz oraz akademickiej wspólnoty należy tworzenie osobom z niepełnosprawnością przyjaznych warunków do studiowania, nauki, sportu, odpoczynku oraz uczestnictwa w życiu akademickim - warunków bazowych do wspólnego kształcenia osób pełno i niepełnosprawnych oraz socjalno-bytowych. W działaniach tych mają się zawierać nie tylko udogodnienia w dostęпах do budynków, ale też alternatywne metody kształcenia, dostęp do literatury oraz zasobów informacyjnych i cyfrowych, stron internetowych, nowoczesnego sprzętu czy specjalistycznego oprogramowania. Zobowiązania te dotyczą również biblioteki, której zadaniem jest wspieranie edukacyjnej misji uczelni. Celem działań tzw. *uniwersytetu dla wszystkich* jest zapewnienie dostępu do wykształcenia wyższego na takich samych zasadach i w tym samym zakresie, jak osobom sprawnym.

Osoby z niepełnosprawnością mają pełne prawo do sprawnego funkcjonowania w edukacyjnej przestrzeni akademickiej, a także całej przestrzeni społecznej. Wiąże się to ze stwarzaniem możliwości pełnego uczestnictwa w życiu naukowym i społecznym, a więc równego traktowania oraz wdrażania zasad niedyskryminacji, ale także przeciwdziałania wszelkim barierom powodującym nierówności. Niechętny lub zachowawczy stosunek wobec niepełnosprawnych jest jedną z największych barier do równego

³² Zob. T. Cierpiałowska, dz. cyt., s. 32.

i pełnego korzystania ze wszystkich praw człowieka, w tym także prawa do edukacji. Podnoszenie świadomości dotyczącej osób z niepełnosprawnością oraz działania na rzecz zwalczania stereotypów, uprzedzeń i szkodliwych praktyk wobec tej grupy podkreśla Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych³³.

O pełnej integracji można mówić wówczas, gdy student żyje życiem uczelni, posiada stałe kontakty z pełnosprawnymi kolegami, bierze aktywny udział w życiu grupy studenckiej, pełniąc w niej określoną rolę i funkcję społeczną³⁴.

Na uczelniach działają powołani przez rektorów pełnomocnicy do spraw studentów niepełnosprawnych. Są oni w 51.8% uczelni publicznych oraz w 46% uczelni niepublicznych³⁵. Wspólnie z radami studentów niepełnosprawnych działają w interesie edukacyjnych, socjalnych i ekonomicznych praw i przywilejów tej grupy. Wsparciem dla działań na rzecz włączenia powinny być całe społeczności akademickie, które mogą zmieniać własne postawy i przekonania, stawiać nowe wyzwania; promować wewnętrzną integrację i uczestnictwo osób niepełnosprawnych; tworzyć dostępne otoczenie społeczne; przeciwdziałać przemocy i zastraszaniu osób niepełnosprawnych. Mogą likwidować bariery w zakresie rekrutacji i uczestnictwa studentów niepełnosprawnych, zadbać, aby szkolenia zawodowe zawierały odpowiednie informacje na temat niepełnosprawności wynikające z praw człowieka oraz prowadzić badania na temat życia osób niepełnosprawnych, a także barier, z którymi się zmagają³⁶. To jest również rola biblioteki akademickiej, która poprzez świadomość potrzeb

³³ Zob. *Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych*, op. cit, Art. 8 ust. 1 lit. a i b.

³⁴ *Vademecum dla Osób niepełnosprawnych*, dz. cyt., s. 5.

³⁵ Zob. D. Moroń, *Studenci niepełnosprawni na publicznych i niepublicznych uczelniach wyższych*, „Wrocławskie Studia Politologiczne” 2014, nr 16, s. 243 [on-line] <http://wrsp.wuwr.pl/preview/studenci-niepelnosprawni-na-publicznych-i-niepublicznych-uczelniach-wyzszych-5080>, [dostęp: 1 maja 2016].

³⁶ Zob. *Światowy raport o niepełnosprawności*, dz. cyt., s. 27.

osób niepełnosprawnych, a także tworzenie nowoczesnych standardów pracy, przełamywanie stereotypowego myślenia o niepełnosprawności oraz pozytywne nastawienie może kreować przyjazne środowisko równych szans dla wszystkich użytkowników.

W szkolnictwie wyższym szczególne znaczenie dla edukacji włączającej ma ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym. Określa ona powinności uczelni wobec osób z niepełnosprawnością³⁷. Do jej podstawowych zadań należy:

- stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i badaniach naukowych (art. 13 ust. 1 punkt 9 a i b),
- warunków właściwej realizacji procesu dydaktycznego z uwzględnieniem szczególnych potrzeb studentów będących osobami niepełnosprawnymi (art. 162 ustęp 7).

Sposób organizacji procesu dydaktycznego dostosowany do szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnością określa regulamin studiów³⁸. Wewnętrzne przepisy każdej z uczelni muszą więc regulować prawa studentów związane z pełnym dostępem do zajęć dydaktycznych, zasobów informacyjnych, a więc bibliotek, specjalistycznych usług czy alternatywnych form egzaminów uwzględniających ograniczenia wynikające z niepełnosprawności. W przypadku egzaminów wstępnych potrzeby studentów z niepełnosprawnością muszą być określone w warunkach i trybie rekrutacji (artykuł 169 ustęp 1 punkt 5).

Do czynników determinujących wdrożenie idei edukacji włączającej należą wszelkie działania, podejmowane dla wyrównania szans osób niepełnosprawnych, m. in. niwelowanie barier architektonicznych, wsparcie dydaktyczne, socjalno-bytowe oraz materialne³⁹. Rozwiązania wprowadzone podczas reformy

³⁷ *Prawo o szkolnictwie wyższym*, dz. cyt.

³⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 lipca 2011 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach (Dz.U. 2011 Nr 160, poz. 958).

³⁹ Zob. C. Ślusarczyk, dz. cyt., s. 66.

szkolnictwa wyższego, zapisane w ustawie z 2011 r. oraz w rozporządzeniach wykonawczych, tworzą spójny system wsparcia adresowany do tej grupy.

Głównym źródłem finansowania pomocy materialnej dla studentów jest budżet państwa. Uczelnie publiczne otrzymują dotacje, które mogą przeznaczyć na finansowanie inwestycji służących kształceniu niepełnosprawnych studentów i doktorantów (art. 94 ustęp 1 punkt 10) oraz na zadania związane ze stwarzaniem im warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia (art. 94 ustęp 1 punkt 11). Dotacje mogą i są przeznaczane na:

- szkolenia podnoszące świadomość związaną z niepełnosprawnością i obecnością osób niepełnosprawnych w uczelni, a także kursy języka migowego dla pracowników uczelni, w tym również pracowników biblioteki,
- szkolenia umożliwiające orientację przestrzenną na terenie uczelni studentom i doktorantom niepełnosprawnym,
- wynagrodzenie uczelnianych asystentów studentów i doktorantów niepełnosprawnych,
- wsparcie psychologiczne, wynagrodzenie tłumaczy języka migowego,
- transport między obiektami dydaktycznymi uczelni,
- zakup wyposażenia do uczelnianej wypożyczalni sprzętu dla niepełnosprawnych,
- zakup sprzętu i urządzeń specjalistycznych wspomagających proces dydaktyczny, w tym lektoraty języków obcych, np. specjalistyczne oprogramowanie komputerowe, rzutniki do wyświetlania tekstu wykładu, odpowiednio nagłośnione sale (wiele bibliotek dysponuje profesjonalnymi pracownikami wyposażonymi w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie dla osób z niepełnosprawnych),
- zakup materiałów dydaktycznych i naukowych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością,
- zakup literatury specjalistycznej i naukowej, z której mogą korzystać niepełnosprawni studenci i doktoranci,

- organizację zajęć wychowania fizycznego dostosowanych do potrzeb studentów niepełnosprawnych, a także wyjazdów szkoleniowo-integracyjnych⁴⁰.

Środki te mogą trafić też do biblioteki dla wsparcia studentów dysfunkcyjnych. Mogą być przeznaczone na szkolenia bibliotekarzy podnoszące świadomość związaną z obsługą osób niepełnosprawnych. Mogą być też przeznaczone na zakup sprzętów, urządzeń, specjalistycznego oprogramowania lub materiałów do bibliotecznych pracowni lub do wypożyczalni, które w wielu przypadkach znajdują się w gestii uczelnianych pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych.

Biblioteki akademickie mogą się ubiegać o dotacje z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na działalność upowszechniającą naukę. Mogą realizować projekty kierowane do grupy studentów z niepełnosprawnością, które usprawnią edukację, umożliwiając zakup oprogramowania wspierającego dostęp do wiedzy, narzędzi do rozpoznawania tekstów w plikach graficznych (np. OCR - ang. *Optical Character Recognition*), czy tworzenia zbiorów w formatach alternatywnych. Takie projekty zrealizowała z powodzeniem Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Studenci i doktoranci z niepełnosprawnością mogą otrzymać **indywidualne wsparcie finansowe** w postaci stypendium specjalnego, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych w uczelniach publicznych oraz niepublicznych (art. 173 ust.1 p. 2; art.180; art. 199 ust.1 p. 4). Mogą też pozyskać inne studenckie świadczenia pomocy materialnej, m.in. stypendium socjalne, stypendium rektora dla najlepszych studentów oraz stypendium dla najlepszych doktorantów, a także stypendium ministra za wybitne osiągnięcia (art.184.1 p.4.) Mogą również otrzymać zapomogę czy kredyty studenckie z dopłatą do oprocentowania z budżetu

⁴⁰ Zob. MNiSW. *Wsparcie niepełnosprawnych studentów i doktorantów* [on-line] <http://www.nauka.gov.pl/wsparcie-niepelnosprawnych-studentow-i-doktorantow/>, [dostęp:1 maja 2016].

państwa i preferencyjnymi warunkami spłaty⁴¹. Studenci niepełnosprawni mogą uczestniczyć w projektach uczelnianych, np. międzynarodowej wymiany studentów Erasmus.

Poza systemem wsparcia są jednak studenci z niepełnosprawnością na studiach podyplomowych. Obowiązujące przepisy nie obligują uczelni do działań wspierających tę grupę studentów, chociaż przepisy *Konwencji o prawach Osób niepełnosprawnych* (art. 24 ust. 5), zobowiązują państwa-strony do zapewnienia racjonalnych usprawnień także w kształceniu ustawicznym⁴².

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r., liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła blisko 5,5 miliona (dokładnie 5 456 700) co stanowiło 14,3% ludności, wykształcenie wyższe miało 6.6 % z nich. Według kolejnego spisu z 2011 r. – liczba osób niepełnosprawnych wynosiła 4,7 miliona (dokładnie 4 697 500), czyli 12,2% ludności kraju, wykształcenie wyższe miało 9.4 % z nich. W porównaniu z wynikami pierwszego narodowego spisu z 2002 r. ogólna liczba osób niepełnosprawnych w Polsce obniżyła się w stosunku do drugiego spisu z 2011 r. o 759 700 osób, tj. o 13,9 %⁴³.

Próby wprowadzenia integracyjnego nauczania w szkolnictwie wyższym pojawiły się w Polsce pod koniec lat 80. ubiegłego wieku. Pionierem była Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach (teraz Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy), która na początku lat 90. zorganizowała studia integracyjne dla 4. niepełnosprawnych studentów. Nadal jest ona liderem wśród uczelni

⁴¹ Zob. *Prawo o szkolnictwie wyższym*, dz. cyt., art. 173 ust. 1, art. 199 ust. 1.

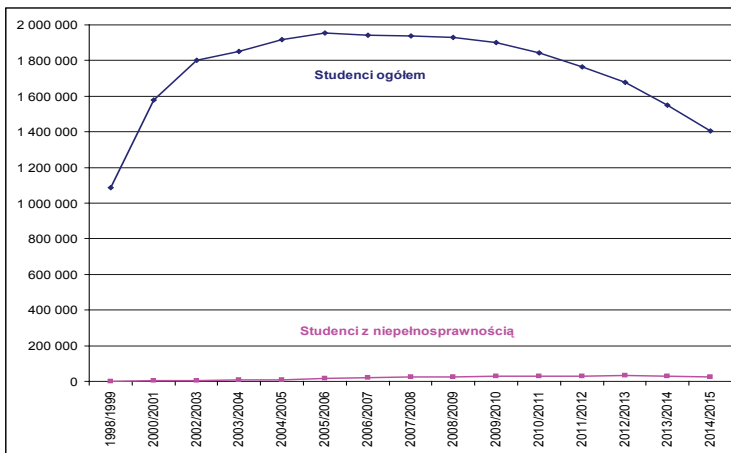
⁴² Zob. *Dostępność edukacji akademickiej dla osób z niepełnosprawnościami: analiza i zalecania. Zasada Równego Traktowania*. „Prawo i Praktyka” Nr 16. „Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich” 2015, nr 5, s. 26 [on-line] https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/BIULETYN_RZECZNIKA_PRAW_OBYWATELSKICH_2015_nr_5.pdf, [dostęp: 3 stycznia 2017].

⁴³ Dane demograficzne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 oraz 2011 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,79,informacje-i-dane-demograficzne>, [dostęp: 1 maja 2016].

przyjaznych studentom dysfunkcyjnym, ale działa już w szeregu innych szkół wyższych, głównie uniwersytetów i politechnik, ale też szkół sprofilowanych, które włączyły się w nauczanie osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność nie jest barierą uniemożliwiającą podjęcie studiów wyższych. Obrazują to statystyki polskich uczelni, które notują wielokrotny wzrost studentów z różnymi rodzajami dysfunkcji w stosunku do początków z lat 90⁴⁴. Tendencje spadkowe w statystyce mają podłoże demograficzne.

Wykres 1. Liczba studentów w Polsce w latach 1998-2015

Źródło: Na podstawie *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe*, Perspektywy Press - publikacje z lat 1998-2003 ; *Szkoły wyższe i ich finanse*, GUS – publikacje z lat 2004-2015 – opracowanie własne⁴⁵

⁴⁴ Zob. M. Garbat, A. Paszkowicz, *Studenci z niepełnosprawnościami na polskich uczelniach*, „Studia Oeconomica” 2015, vol. 3, no 10, s.116-128 [on-line] http://soep.ue.poznan.pl/jdownloads/Wszystkie%20numery/Rok%202015/07_garbat_paszkowicz.pdf, [dostęp: 5 stycznia 2017].

⁴⁵ *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 1998*, Warszawa 1999, s. 78; *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 1999*, Warszawa 2000, s. 77; *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2000*, Warszawa 2001, s. 77; *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2003*,

Główny Urząd Statystyczny odnotowuje **dane dotyczące studentów z niepełnosprawnością** dopiero od 1997 r. Podaje on liczbę 828 osób z niepełnosprawnością na 1 086 398 osób studiujących w całym kraju. Stanowi to 0.08% i poświadczają, że osoby niepełnosprawne studiowały w Polsce bardzo rzadko. Wzrost rozpoczyna się dopiero z początkiem XXI wieku, przy czym przyrost ogólnej liczby studentów nastąpił już na początku lat 90 tych. W 2005 r. w Polsce studiowało prawie 15 tysięcy osób z niepełnosprawnością (dokładnie 14 510 na 1 953 832 wszystkich studentów – tj. 0.74%)⁴⁶; w 2007 r. ponad 20 tysięcy (dokładnie 22 988 na 1 937 404 wszystkich studentów – tj. 1.19%)⁴⁷, w 2012 r. ponad 30 tysięcy (dokładnie 31 613 na 1 676 929 studentów ogółem – tj. 1.88%)⁴⁸. Wykres pokazuje wzrost liczby

Warszawa 2004, s. 113; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2004 r.*, Warszawa 2005, s. 34, 198; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2005 r.*, Warszawa 2006, s. 34, 214; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2006 r.*, Warszawa 2007, s. 34, 213; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2007 r.*, Warszawa 2008, s. 40, 195; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2008 r.*, Warszawa 2009, s. 49, 257; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2009 r.*, Warszawa 2010, s. 57, 267; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2010 r.*, Warszawa 2011, s. 55, 278; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2011 r.*, Warszawa 2012, s. 55, 283; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 59, 155; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2013 r.*, Warszawa 2014, s. 61, 158; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2014 r.*, Warszawa 2015, s. 57, 157; *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2015 r.*, Warszawa 2016, s. 59, 163, dostęp do *Szkoły Wyższe i ich finanse* za lata 2004-2015 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyższe-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html> [dostęp: 24 lutego 2017]; Zob. też M. Garbat, A. Paszkowicz, op. cit., s. 117; M. Garbat, *Młodzież z niepełnosprawnością w kształceniu akademickim*, [w:] *Osoby z niepełnosprawnością w szkole wyższej: wybrane zagadnienia*, H. Ochonczyński, M. Czerwińska, M. Garbat (red.), Zielona Góra 2011, s. 93.

⁴⁶ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2005 r.*, Warszawa 2006, s. 34, 214 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyższe-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html> [dostęp: 24 lutego 2017].

⁴⁷ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2007 r.*, Warszawa 2008, s. 40, 195 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyższe-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html> [dostęp: 24 lutego 2017].

⁴⁸ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 59, 155 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyższe-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html> [dostęp: 24 lutego 2017].

studentów niepełnosprawnych, ale też spadek liczby wszystkich studiujących, wyraźnie widoczny od 2008 r. Procentowy udział studentów dysfunkcyjnych do ogółu studiujących utrzymuje się od kilku lat na poziomie ok. 1.9 %, co ilustruje tabela poniżej.

Tabela 1. Liczba studentów w Polsce w latach 1998-2015

Rok akademicki	Studenci ogółem	Studenci z niepełnosprawnością	Odsetek niepełnosprawnych do pełnosprawnych
	(w liczbach bezwzględnych)		(w %)
1998/1999	1 086 398	826	0,08
2000/2001	1 578 241	2 476	0,16
2002/2003	1 800 548	4 682	0,26
2003/2004	1 850 574	7 106	0,38
2004/2005	1 917 293	9 247	0,48
2005/2006	1 953 832	14 510	0,74
2006/2007	1 941 445	19 923	1,02
2007/2008	1 937 404	22 988	1,19
2008/2009	1 927 762	25 256	1,31
2009/2010	1 900 014	27 975	1,47
2010/2011	1 841 251	30 096	1,63
2011/2012	1 764 060	30 249	1,71
2012/2013	1 676 929	31 613	1,88
2013/2014	1 549 877	28 940	1,86
2014/2015	1 469 386	27 730	1,88
2015/2016	1 405 133	26 341	1,87

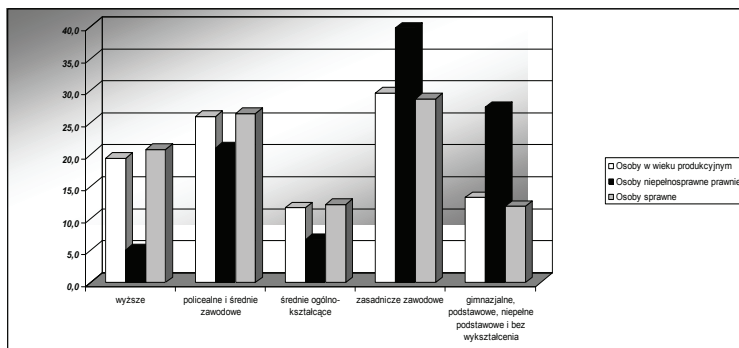
Źródło: Na podstawie *Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe*, Perspektywy Press - publikacje z lat 1998-2003 ; *Szkoły wyższe i ich finanse*, GUS - publikacje z lat 2004-2015 - opracowanie własne⁴⁹

Wzrost liczby studentów niepełnosprawnych związany jest z lepszymi warunkami studiów oferowanymi przez uczelnie oraz

⁴⁹ Tabela zawiera dane ze źródeł podanych w przypisie nr 45.

bardziej świadomą polityką państwa. Poprawiła się dostępność architektoniczna obiektów uczelnianych oraz dostęp do stanowisk komputerowych wyposażonych w technologie wspomagające (ang. *assistive technologies*). Efekty przynosi też działalność rzeczników ds. osób niepełnosprawnych. Wsparciem dla niepełnosprawnych studentów były programy celowe - Student I, II - uruchomione przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)⁵⁰.

Wykres 2. Struktura wykształcenia ludności w Polsce wieku produkcyjnym, w podziale na osoby „bez” i „z” niepełnosprawnością prawną - 2009 r.

Źródło: Na podstawie danych Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - opracowanie własne⁵¹

⁵⁰ Zob. M. Fedorowicz-Kruszewska, *Biblioteczne zasoby cyfrowe jako niezbędny element współczesnego środowiska edukacyjnego studentów z niepełnosprawnością wzroku*, „e-mentor” 2015, 3 (60), s. 47 [on-line] http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-53a67ca3-2d3d-4d20-a4de-5f16244421f9/c/art_48-53_Fedorowicz-Kruszewska.pdf, [dostęp: 1 lutego 2017].

⁵¹ Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - niepełnosprawność w liczbach - edukacja [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosci-w-liczbach/edukacja/Dane-dotyczace-wyksztalcenia-na-podstawie-babel%2024.07.2015.xls>, [dostęp: 17 lutego 2017].

Osoby niepełnosprawne są znacznie gorzej wykształcone niż osoby sprawne, chociaż wzrost wykształcenia wyższego w tej grupie można zaobserwować od kilku lat. W kategorii osób z niepełnosprawnością prawną⁵² w wieku produkcyjnym⁵³, z wyższym wykształceniem było w Polsce w roku: 2008 - 5.4%⁵⁴; 2009 - 5.1%⁵⁵; 2010 - 8.6%⁵⁶; 2011 - 9.4%⁵⁷; 2012 - 9.5%⁵⁸; 2013 - 9.2%⁵⁹; 2014 - 9.8%⁶⁰; 2015 - 10.2%⁶¹. Porównywalne są też dane dotyczące edu-

⁵² Osoby niepełnosprawne prawnie to te, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony.

⁵³ Według Głównego Urzędu Statystycznego w wieku produkcyjnym znajdują się: mężczyźni pomiędzy 18. a 64. rokiem życia, kobiety pomiędzy 18. a 59. rokiem życia.

⁵⁴ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2008 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych“*, Warszawa 2009, s. 6 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnosprawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2016]

⁵⁵ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2011 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych“*, Warszawa 2012, s. 7 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnosprawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2017].

⁵⁶ Tamże, s. 7.

⁵⁷ Tamże, s. 7.

⁵⁸ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2012 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych“: część 1*, Warszawa 2013, s. 9 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnosprawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2017].

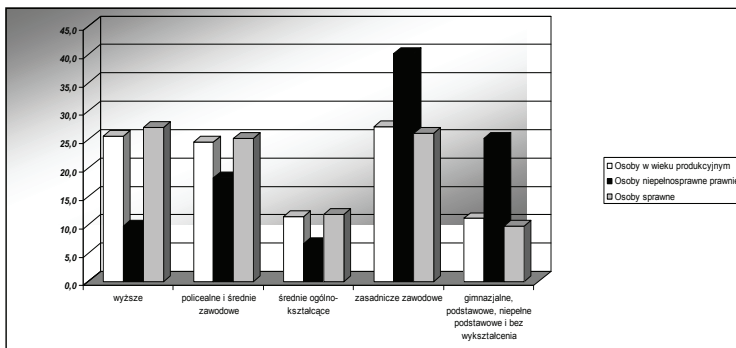
⁵⁹ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2013 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych“: część 1*, Warszawa 2014, s. 11 [on-line] <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnosprawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2017].

⁶⁰ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2014 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych“*, Warszawa 2015, s. 6, dostęp: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnosprawnych>, [odczyt: 1 grudnia 2017]

⁶¹ *Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych*

kacji na poziomach niższych, a niewielkie różnice mogą być związane z wahaniem demograficznymi.

Wykres 3. Struktura wykształcenia ludności w Polsce wieku produkcyjnym, w podziale na osoby „bez” i „z” niepełnosprawnością prawną - 2014 r.

Źródło: Na podstawie danych Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - opracowanie własne⁶².

Studenci z niepełnosprawnością studiują w Polsce w uczelniach publicznych i niepublicznych, we wszystkich typach szkół, na wszystkich kierunkach, zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym⁶³. Zgodnie z ogólną tendencją liczba studentów z niepełnosprawnością wzrastała zarówno na studiach dziennych, jak i zaocznych. Na studiach stacjonarnych wzrost ten jest ustawiczny, na studiach niestacjonarnych utrzymywał się do 2010 roku, po czym nastąpił spadek⁶⁴.

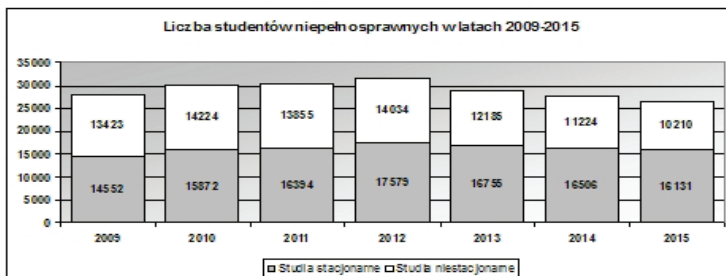
w 2015 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych”⁶⁴, Warszawa 2016, s. 7 [on-line] <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=855>, [dostęp: 1 grudnia 2017].

⁶² Tamże.

⁶³ Zob. D. Moroń, dz. cyt., s. 240-242.

⁶⁴ Zob. M. Garbat, A. Paszkowicz, dz. cyt., s. 126-127.

Wykres 4. Studenci z niepełnosprawnością na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w latach 2009-2015

Źródło: Na podstawie *Szkoły wyższe i ich finanse*, GUS – publikacje z lat 2004-2015 – opracowanie własne⁶⁵.

W roku akademickim 2012/13 w Polsce studiowało 31 613 studentów niepełnosprawnych - 17 579 na studiach stacjonarnych oraz 14 034 na studiach niestacjonarnych⁶⁶. W roku 2013/2014 było 28 940 studentów niepełnosprawnych, z czego 16 755 studiowało na studiach stacjonarnych, a 12 185 na studiach niestacjonarnych⁶⁷. W roku 2014/2015 na 27 730 studentów niepełnosprawnych - 16 506 studiowało na studiach stacjonarnych, a 11 224 na studiach niestacjonarnych⁶⁸. W roku 2015/2016 na 26 341

⁶⁵ Tamże, s. 126-127; zob. też *Szkoły wyższe i ich finanse*, archiwum z lat 2004-2014, [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyższe-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html>, [dostęp: 14 lutego 2017].

⁶⁶ Zob. *Informacja Rządu... o działaniach podejmowanych w 2013 r.*, Warszawa 2014, s. 12 [on-line] <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/910DDFB8C0A74B0C1257D1700366185/%24File/2611.pdf>

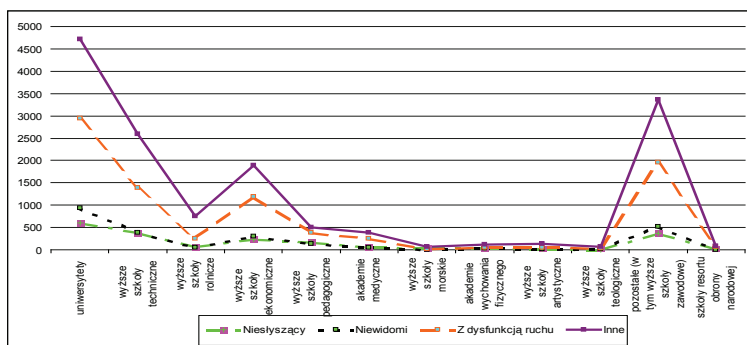
⁶⁷ Zob. *Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2014 r.*, Warszawa 2015, s. 7 [on-line] <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/A285C363844EF4F2C1257E83002EA9D5/%24File/3673.pdf>, [dostęp: 14 lutego 2017].

⁶⁸ Zob. *Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2015 r.*, Warszawa 2016, s. 8 [on-line] <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/A159C48B4AB087E3C1258035002A796F/%24File/855.pdf>, [odczyt: 14 lutego 2017] ; *Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r.* [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/>

studentów niepełnosprawnych - 16 131 studiowało na studiach stacjonarnych, a 10 210 na studiach niestacjonarnych⁶⁹.

Studenci z niepełnosprawnością studiują we wszystkich typach szkół – najwięcej na uniwersytetach oraz w wyższych szkołach technicznych, ale także na akademiach wychowania fizycznego, w wyższych szkołach artystycznych, teologicznych i morskich. Z informacji zebranych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że największe bariery napotykają studenci szkół specjalistycznych o wąskich profilach zawodowych, chociaż liczby wskazują, że przypadki studiowania osób dysfunkcyjnych na tych uczelniach nie są odosobnione⁷⁰.

Wykres 5. Studenci z niepełnosprawnością według typów szkół – 2014 r.

Źródło: Na podstawie *Szkoły wyższe i ich finanse*, GUS – publikacje z lat 2004-2015 – opracowanie własne⁷¹

edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finanse-w-2015-r-,2,12.html, [dostęp: 14 lutego 2017].

⁶⁹ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r.*, Warszawa 2016, s. 163 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finanse-w-2015-r-,2,12.html> [dostęp: 24 lutego 2017].

⁷⁰ Zob. *Dostępność edukacji akademickiej*, dz. cyt., s. 7.

⁷¹ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2014 r.*, op. cit., s. 57 [on-line] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finanse-w-2015-r-,2,12.html>, [dostęp: 14 lutego 2017].

Niepełnosprawności związane z rodzajem upośledzenia dzielą się na: fizyczne, sensoryczne, psychiczne oraz złożone z więcej niż jednej niepełnosprawności⁷². Wiązą się z nimi skutki, jakie powodują w różnych sferach życia i aktywności⁷³. Rodzaj niepełnosprawności wyznacza z reguły charakter potrzeb i rodzaj usług niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w środowisku społecznym i edukacyjnym. Dotyczy to również biblioteki, która zobowiązana jest do takiej organizacji zbiorów i usług, aby odpowiadały zróżnicowanym potrzebom użytkowników o określonym rodzaju dysfunkcji.

W 2013/14 r. wśród studentów niepełnosprawnych - osoby niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 6,9%, niewidome lub słabowidzące 9,1%, osoby z dysfunkcją ruchu 31,4% (29,28% chodzący, a 2,1% niechodzący), z innymi rodzajami niepełnosprawności 52.6%⁷⁴.

W 2014/15 r. wśród studentów niepełnosprawnych - osoby niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 7%, niewidome lub

⁷² Można wyróżnić następujące rodzaje niepełnosprawności: obniżoną sprawność **sensoryczną** (zmysłową), czyli brak, uszkodzenie lub zaburzenie funkcji zmysłowych - do tej grupy zliczane są osoby niewidome, słabowidzące oraz z zaburzeniami percepcji wzrokowej, a także osoby głuche, słabosłyszące oraz z zaburzeniami percepcji słuchowej, obniżoną sprawność **intelektualną**, czyli upośledzenie umysłowe, demencję starczą, obniżoną sprawność **funkcjonowania społecznego**, czyli zaburzenia równowagi nerwowej, emocjonalnej oraz zdrowia psychicznego, obniżoną sprawność **komunikowania się**, utrudniony kontakt słowny (zaburzenia mowy, autyzm, jąkanie się), obniżoną sprawność **ruchową**, wrodzoną lub nabytą dysfunkcję narządu ruchu, mózgowie porażenie dziecięce (uszkodzenia mózgu płodu), obniżoną sprawność **psychofizyczną** z powodu chorób somatycznych, np. z powodu cukrzycy i raka. Za P. Strumiłło, *Rodzaje, klasyfikacja i przyczyny niepełnosprawności: prezentacja*, slajd 6 [on-line] <http://pstrumil.elelet.p.lodz.pl/pstrumil/swosin/w3b.pdf>, [dostęp: 14 lutego 2017].

⁷³ J. Lipińska-Lokś, *Osoba z niepełnosprawnością w roli studenta - możliwości i ograniczenia (przegląd zagadnień)*, [w:] *Osoby z niepełnosprawnością w szkole wyższej: wybrane zagadnienia*, H. Ochoczenko, M. Czerwińska, M. Garbat (red.), Zielona Góra 2011, s. 139-142.

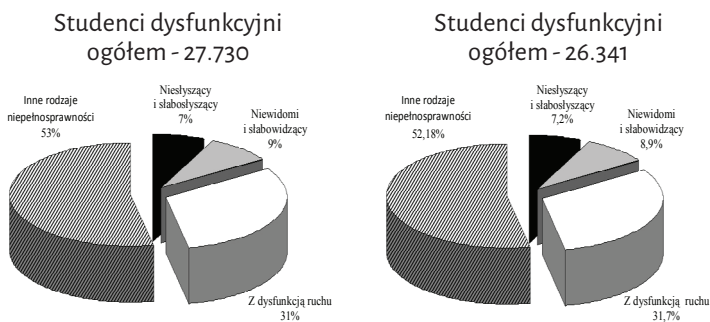
⁷⁴ *Szkoły Wyższe i ich finanse w 2013 r.*, Warszawa 2014, s. 158.

słabowidzące 9%, z dysfunkcją ruchu 31% (29,1% chodzący, a 1,9% niechodzący), z innymi rodzajami niepełnosprawności 53%⁷⁵.

W 2015/16 r. wśród studentów niepełnosprawnych - osoby niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 7,2%, niewidzące i słabowidzące 8,9%, z dysfunkcją narządu 31,7% (dochodzące 29.49%, niedochodzące 2,2%, z innymi rodzajami niepełnosprawności 52,18%)⁷⁶.

Do grupy osób o innych rodzajach niepełnosprawności należą studenci z przypadłościami kardiologicznymi, diabetologicznymi, psychicznymi (schizofrenią, nerwicą natręctw, anoreksją, bulimią, stanami lękowymi), epilepsją⁷⁷. Stanowi to zwykle ponad 50% wszystkich dysfunkcji.

Wykres 6. Studenci w Polsce wg poszczególnych kategorii niesprawności w latach 2014/2015 oraz 2015/2016

Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse*, GUS – publikacje z lat 2004-2015 – opracowanie własne⁷⁸.

⁷⁵ Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2014 r., dz. cyt., s. 7.

⁷⁶ Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2015 r., dz. cyt., s. 9.

⁷⁷ Zob. M.Garbat, A. Paszkowicz, dz. cyt., s. 118-123.

⁷⁸ Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2014 r., dz. cyt., s. 7 ; Informacja Rządu ... o działaniach podejmowanych w 2015 r., dz. cyt., s. 9.

Studenci z niepełnosprawnością studiują na **Uniwersytecie Zielonogórskim** od jego powołania, tzn. od 2001 r. Początkowo była to niewielka liczba 45 osób, co stanowiło też niewielki procent ogółu studentów uniwersytetu, a mianowicie 0.19% (w kraju w tym samym czasie kształciło się 2 476 osób z niepełnosprawnością, co stanowiło 0.16% wszystkich studentów, udział studentów UZ do grupy krajowej wynosił 1,81%).

Uniwersytet w roku swojego powstania dysonował infrastrukturą dydaktyczną tylko w części przystosowaną do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Mniej korzystne zapisy w prawie o szkolnictwie wyższym nie dawały możliwości kompleksowego rozwiązania problemów.

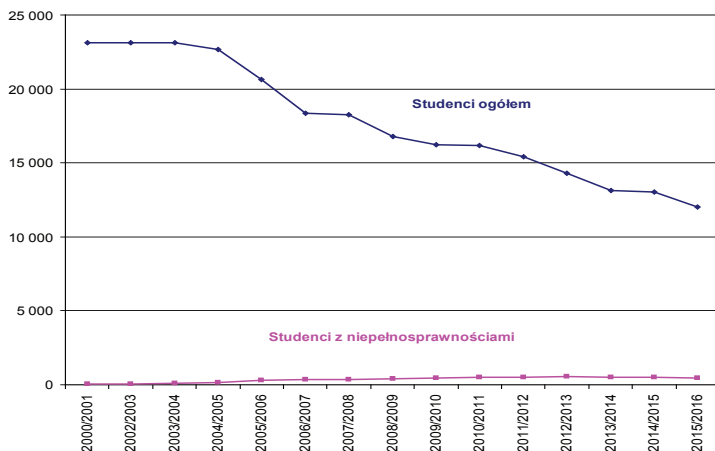
W podobnej sytuacji była też biblioteka, nieprzystosowana do obsługi tej grupy użytkowników ze względu na podstawowe bariery architektoniczne oraz braki w specjalistycznym oprogramowaniu.

Obecnie na uczelni studiuje 446 osób, a procentowy udział w ogólnej liczbie studentów UZ wynosi 3.71% (w kraju kształci się obecnie 2 6 100 osób z niepełnosprawnością, co stanowi 1.85% wszystkich studentów, udział studentów UZ do grupy krajowej wynosi 1,7%).

Studentom służy zmodernizowana baza dydaktyczna i lokalowa uczelni. Pokonane zostały w dużej mierze bariery architektoniczne i przestrzenne.

Zmieniły się też **warunki dostępu do biblioteki**, ma ona nową siedzibę i status biblioteki bez barier. Jest nie tylko nowoczesna, dobrze wyposażona, przyjazna i wygodna, spełnia też standardy związane z przystosowaniem do obsługi osób z niepełnosprawnością.

Wykres 7. Liczba studentów na Uniwersytecie Zielonogórskim w latach 2000-2015

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

W pierwszym roku funkcjonowania Uniwersytetu Zielonogórskiego, osoby z niepełnosprawnością stanowiły niecałe 2% w stosunku do wszystkich studentów uczelni. Liczba ta wzrosła już dziesięciokrotnie, natomiast o prawie połowę zmniejszyła się ogólna liczba studiujących. Udział studentów dysfunkcyjnych wobec wszystkich studiujących stanowi ponad 3.7% i utrzymuje się na tym poziomie od kilku lat. Odpowiada wskaźnikom krajów skandynawskich o wysokim standardzie usług edukacyjnych.

Tabela 2. Liczba studentów na Uniwersytecie Zielonogórskim w latach 2000-2015

Rok Akademicki	Studenci Ogółem	Studenci z niepełnosprawnościami	Udział studentów niepełnosprawnych
	(w liczbach bezwzględnych)		(w %)
2000/2001	23 132	45	0,19
2002/2003	23 107	76	0,32

Rok Akademicki	Studenci Ogółem	Studenci z niepełnosprawnościami	Udział studentów niepełnosprawnych
	(w liczbach bezwzględnych)		(w %)
2003/2004	23 144	121	0,52
2004/2005	22 648	152	0,67
2005/2006	20 640	281	1,36
2006/2007	18 360	358	1,94
2007/2008	18 239	376	2,06
2008/2009	16 776	405	2,43
2009/2010	16 238	470	3,01
2010/2011	16 171	510	3,20
2011/2012	15 408	511	3,31
2012/2013	14 297	543	3,79
2013/2014	13 141	513	3,90
2014/2015	13 035	490	3,75
2015/2016	12 023	446	3,71

Zródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

Studenci niepełnosprawni studiują na uniwersytecie na studiach stacjonarnych oraz niestacjonarnych, w relacji ok. 60% na studiach dziennych oraz 40% na studiach zaocznych.

Tabela 3. Studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego w latach 2012-2015 wg kategorii niepełnosprawności oraz systemu studiów

Studenci Niepełnosprawni		Ogółem	Niestetyjący i słabyszący	Niewidomi i słabowidzący	Z dysfunkcją ruchu		Inne rodzaje niepełnosprawności
					Chodzący	Niechodzący	
2012 ogółem		547	34	77	140	25	271
W tym studia	Stacjonarne	309	16	43	78	14	152
	Niestacjonarne	238	8	34	62	11	119

Studenci Niepełnosprawni		Ogółem	Niesłyszący i słabosłyszący	Niewidomi i słabowidzący	Z dysfunkcją ruchu		Inne rodzaje niepełnosprawności
					Chodzący	Nie- chodzący	
2013 ogółem		513	33	66	145	7	262
W tym studia	Stacjonarne	302	23	42	85	5	147
	Niestacjonarne	210	10	20	60	2	115
2014 ogółem		497	40	69	164	7	217
W tym studia	Stacjonarne	296	24	48	92	5	132
	Niestacjonarne	194	16	21	72	2	85
2015 ogółem		446	30	44	133	7	239
W tym studia	Stacjonarne	273	21	25	79	5	148
	Niestacjonarne	173	9	19	54	2	91

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

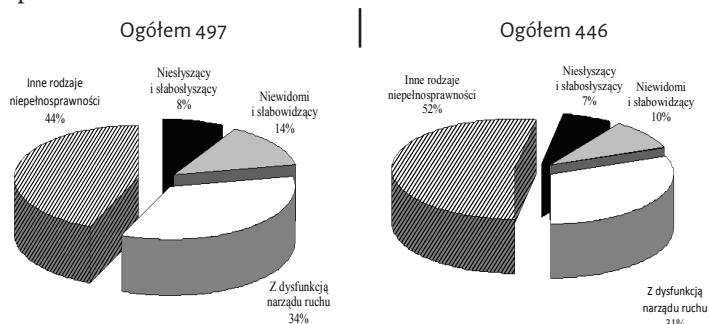
W 2013 r. wśród studentów niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego – osoby niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 6,4%, niewidome lub słabowidzące – 12,9%, osoby z dysfunkcją ruchu – 29,1% (27,7% chodzący, 1,4% niechodzący), z innymi rodzajami niepełnosprawności było – 51,1%.

W 2014 r. – osoby niesłyszące oraz słabosłyszące stanowiły 8,1%, niewidome lub słabowidzące 13,9%, z dysfunkcją ruchu 34,4% (33% chodzący, a 1,4% niechodzący), z innymi rodzajami niepełnosprawności 43,7%.

W 2015 r. – osoby niesłyszące oraz słabosłyszące stanowiły 6,7%, niewidzące i słabowidzące 9,9%, z dysfunkcją narządu 31,4% (dochodzące 29,8%, niedochodzące 1,6%, z innymi rodzajami niepełnosprawności 53,58%. Dane dotyczące studentów dysfunkcyjnych Uniwersytetu

Zielonogórskiego zbliżone są w poszczególnych rodzajach niepełnosprawności do statystyki krajowej⁷⁹.

Wykres 8. Studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego wg kategorii niepełnosprawności w latach 2014/2015 i 2015/2016

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

Rodzaje innych niepełnosprawności, które stanowią przeciętnie ok. 50% wszystkich dysfunkcji wymienia tabela poniżej.

Tabela 4. Liczba studentów Uniwersytetu Zielonogórskim wg rodzaju niepełnosprawności w latach 2010-2015

Rodzaj niepełnosprawności	Studenci z niepełnosprawnościami					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem	510	511	547	513	490	446
01-U upośledzenie umysłowe	3	1	1	2	1	—
02-P choroby psychiczne	28	22	16	13	22	24
03-L zaburzenia narządu głosu, mowy i choroby słuchu	27	36	46	40	40	30

⁷⁹ Dane procentowe dotyczące studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego według kategorii niepełnosprawności wyliczone są na podstawie tabeli nr 3.

Rodzaj niepełnosprawności	Studenci z niepełnosprawnościami					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
04-O choroby narządu wzroku	67	78	97	96	69	44
05-R upośledzenie narządu ruchu	150	160	190	185	164	133
06-E epilepsja	27	37	16	18	16	9
07-S choroby układu oddechowego i krążenia	69	67	74	62	60	54
08-T choroby układu pokarmowego	10	12	16	18	18	19
09-M choroby układu moczowo-płciowego	25	14	20	15	16	18
10-N choroby neurologiczne	29	39	27	23	41	60
11-I inne	77	44	43	40	42	53
12-C całościowe zaburzenia ustrojowe	-	1	1	1	1	2

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

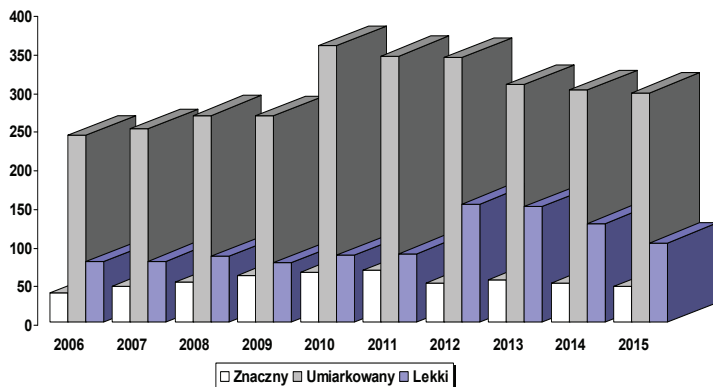
Na Uniwersytecie Zielonogórskim studiuje 446 studentów i doktorantów z dysfunkcjami. W grupie tej przeważają osoby z niepełnosprawnością o stopniu umiarkowanym, które stanowią 66.59%, w stopniu lekkim – 23.09%, a w stopniu znacznym – 10.31%.

Tabela 5. Studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego wg stopnia niepełnosprawności w latach 2010-2015

Stopień niepełnosprawności	Studenci z niepełnosprawnościami					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem	510	511	547	513	490	446
Znaczny	65	67	51	55	51	46
Umiarkowany	358	345	343	308	301	297
Lekki	87	89	153	150	128	103

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

Wykres 9. Studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego wg stopnia niepełnosprawności w latach 2006-2015

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

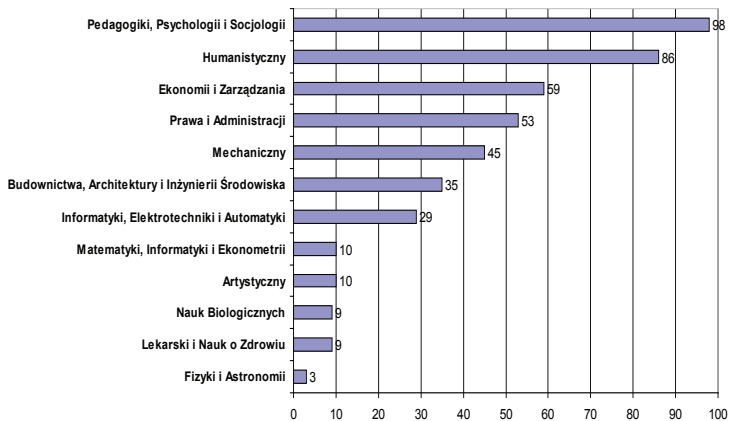
Tabela 6. Studenci z niepełnosprawnością na wydziałach Uniwersytetu Zielonogórskiego w latach 2010–2015

Wydział	Studenci z niepełnosprawnościami					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem	510	511	547	513	490	446
Artystyczny	16	9	16	15	13	10
Ekonomii i Zarządzania	76	76	83	91	72	59
Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji	40	26	31	30	30	29
Fizyki i Astronomii	2	13	13	12	8	3
Humanistyczny	101	105	99	84	85	86
Inżynierii lądowej i Środowiska	38	40	41	41	39	35
Lekarski i Nauk o Zdrowiu (od 2015 r.)	-	-	-	-	-	9
Matematyki, Informatyki i Ekonometrii	4	3	9	8	9	10

Wydział	Studenci z niepełnosprawnościami					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mechaniczny	50	48	71	71	63	45
Nauk Biologicznych	16	13	17	18	15	9
Pedagogiki, Psychologii i Socjologii	167	188	171	143	137	98
Prawa i Administracji (od 2014 r.)	-	-	-	-	19	53

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

Wykres 10. Studenci z niepełnosprawnością na poszczególnych wydziałach Uniwersytetu Zielonogórskiego w roku 2015

Źródło: dane Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego

Uczelnie, podobnie jak Uniwersytet Zielonogórski, realizują programy kompleksowego rozwiązywania problemów, z którymi zmagają się studenci z różnymi rodzajami dysfunkcji. Można przyjąć, że pokonane zostały bariery fizycznej dostępności do obiektów uczelnianych, zwiększyła się też możliwość korzystania z najnowszych technologii oraz cyfrowych zasobów wiedzy,

a także metod i form kształcenia dostosowanych do indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Należy wypracować model kontaktów społecznych i interpersonalnych oraz pozytywnych wzorców dotyczących wzajemnych relacji opartych na prawdziwym partnerstwie i równości. Zrozumienie istoty społecznego włączenia, ale też potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności, rozeznanie w możliwości ich zaspokojenia, a przede wszystkim powinność wobec grupy potrzebującej wsparcia są podstawą świadomego tworzenia przyjaznego środowiska dla wszystkich. Zasada równości szans i niedyskryminacji to w środowisku akademickim umożliwienie wszystkim studentom sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa w edukacji i studenckim życiu na jednakowych zasadach.

Bibliografia

- Biurow Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - niepełnosprawność w liczbach - edukacja, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosci-w-liczbach/edukacja/Dane-dotyczace-wykształcenia-na-podstawie-bael%2024.07.2015.xls>, [dostęp: 17 lutego 2017].
- Cierpiałowska T., *Studenci z niepełnosprawnością*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2009.
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities, <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>, [dostęp: 1 maja 2018].
- Czarnecka A., *Niepełnosprawni - pełnoprawni użytkownicy bibliotek*, „Forum Bibliotek Medycznych”, 2010, R. 3 nr 2, (6), <http://cybra.lodz.pl/dlibra/doccontent?id=4798>, [dostęp: 1 maja 2016].
- Deklaracja madrycka*. Europejski Kongres na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Madryt, 20-24 marca 2002, <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/1878>, [dostęp: 5 maja 2018].
- Dostępność edukacji akademickiej dla osób z niepełnosprawnościami: analiza i zalecania*. Zasada Równego Traktowania, „Prawo i Praktyka” Nr 16. „Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich” 2015, nr 5, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/BIULETYN_RZECZNIKA_PRAW_OBYWATELSKICH_2015_nr_5.pdf, [dostęp: 3 stycznia 2018].

Dryżałowska G. *Niepełnosprawność* [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 3, M-O, „Żak”, Warszawa 2004.

Dykcik W., *Wprowadzenie w przedmiot pedagogiki specjalnej jako nauki*, [w:] *Pedagogika specjalna*, W. Dykcik (red.), Wydaw. Naukowe UAM, Poznań 2001.

Dziak J., *Dostępność bibliotek akademickich dla użytkowników niepełnosprawnych w kontekście inicjatyw Unii Europejskiej na rzecz tworzenia Europy bez barier* [w:] *Konferencja na temat: Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2004, http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pelne_teksty/dziak.pdf, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Edukacja i szkolenia ET 2020: strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 (Dz.U. L 214 z 9.8.2008, s. 3), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0800>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Europa 2020 - unijna strategia wzrostu na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komisja Europejska 3 marca 2010 (KOM (2010) 2020), http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier z 2010 r., (KOM (2010) 636 wersja ostateczna z 15.11.2010), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52010DC0636>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Fedorowicz-Kruszewska M., *Biblioteczne zasoby cyfrowe jako niezbędny element współczesnego środowiska edukacyjnego studentów z niepełnosprawnością wzroku*, „e-mentor” 2015, 3 (60), http://www.e-mentor.edu.pl/_pdf/60/art_48-53_Fedorowicz-Kruszewska.pdf, [dostęp: 15 lutego 2017].

Garbat M., *Młodzież z niepełnosprawnością w kształceniu akademickim* [w:] *Osoby z niepełnosprawnością w szkole wyższej: wybrane zagadnienia*, H. Ochonczenko, M. Czerwińska, M. Garbat (red.), Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2011.

Garbat M., Paszkowicz M. A., *Studenci z niepełnosprawnościami w polskich uczelniach*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2015, vol. 3, no 10, DOI: 10.18559/SOEP.2015.10.7, http://soep.ue.poznan.pl/jdownloads/Wszystkie%20numery/Rok%202015/07_garbat_paszkowicz.pdf, [dostęp: 24 lutego 2018].

Gawron G., *Universal Design – projektowanie uniwersalne jako idea w dążeniu do osiągnięcia partycypacji społecznej osób niepełnosprawnych*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2005, T.7 (43), nr 1, [https://tnkul.pl/files/userfiles/files/RN-S2015nr1_125-144_Gawron-D\(1\).pdf](https://tnkul.pl/files/userfiles/files/RN-S2015nr1_125-144_Gawron-D(1).pdf), [dostęp: 5 stycznia 2018].

Gindrich P. A., *Od ekskluzji do inkluzji osób z niepełnosprawnościami – edukacja włączająca szansą na lepsze jutro?*, 2014, http://fundacijainkluzja.pl/wp-content/uploads/2016/01/od_ekskluzji_do_inkluzji.pdf, [dostęp: 5 maja 2016].

Głodkowska J., *W poszukiwaniu modelu edukacji włączającej*, „Meritum”

2009, nr 2 (13), <http://meritum.edu.pl/artykuly/downloadart?id=286>, [dostęp: 5 maja 2016].

Habias A., Kozłowska B., *Aktywna biblioteka. Miejsce bez barier: usługi dla seniorów i osób niepełnosprawnych*, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informatycznego, Warszawa 2010, <https://issuu.com/publikacjejrfsi/docs/miejsce-bez-barier>, [dostęp: 1 maja 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2008 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych” (2009), Warszawa, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnospawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2011 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych” (2012), Warszawa, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnospawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2012 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych”: część 1, (2013), Warszawa, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnospawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2013 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych”: część 1, (2014), Warszawa, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnospawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2014 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych”, (2015), Warszawa, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,121,informacje-o-realizacji-karty-praw-osob-niepelnospawnych>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2015 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełno-sprawnych”, (2016), Warszawa, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=855>, [dostęp: 1 grudnia 2018].

Informacje i dane demograficzne, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,79,informacje-i-dane-demograficzne>, [dostęp: 1 maja 2018].

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 13 sierpnia 1997 r. (M.P. nr 50, p. 475), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP19970500475>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE 2012 C326), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2012%3A326%3A-TOC>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970780483>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2012, poz. 1169), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20120001169>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Lipińska-Lokś J., *Osoba z niepełnosprawnością w roli studenta – możliwości i ograniczenia (przeгляд zagadnień)* [w:] *Osoby z niepełnosprawnością w szkole wyższej: wybrane zagadnienia*, H. Ochoczenko, M. Czerwińska, M. Garbat (red.), Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2011.

Mace R.L., *Universal Design. Barrier-Free Environments for Everyone*, "Designers West" 1985, 33, nr 1.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wsparcie niepełnosprawnych studentów i doktorantów, <http://www.nauka.gov.pl/wsparcie-niepelnospawnych-studentow-i-doktorantow/>, [dostęp: 1 maja 2018].

Moroń D. (2014), *Studenci niepełnosprawni na publicznych i niepublicznych uczelniach wyższych*, „Wrocławskie Studia Politologiczne” nr 16, <http://wrsp.wuwr.pl/preview/studenci-niepelnospawni-na-publicznych-i-niepublicznych-uczelniach-wyzszych-5080>, [dostęp: 1 maja 2018].

Niepełnosprawność 1, <http://www.unic.un.org.pl/niepelnospawnosc/definicja.php>, [dostęp: 1 maja 2018].

Niepełnosprawność 2, <http://rownosc.info/dictionary/niepenospawnosc>, [dostęp: 1 maja 2018].

Nowoczesne podejście do niepełnosprawności, M. Perdeus-Białek (oprac.), http://dare.home.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=13&lang=pl, [dostęp: 1 maja 2018].

Oliver M., *Defining Impairment and Disability: Issues at Stake* [w:] *Exploring the Divide*, C. Barnes, G. Mercer (red.), The Disability Press, Leeds 1996, <http://disability-studies.leeds.ac.uk/files/library/Oliver-ex-div-ch3.pdf>, [dostęp: 1 lutego 2017].

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 lipca 2011 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach (Dz.U. 2011 Nr 160, poz. 958), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20111600958>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych

wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz.U. 2012 poz. 526, tj. Dz.U. 2016, poz. 113), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20120000526>, [dostęp: 15 lutego 2018].

Sękowska Z., *Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej*, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa 2001.

Strumillo P., *Rodzaje, klasyfikacja i przyczyny niepełnosprawności: prezentacja*, slajd 6, <http://pstrumil.elel.p.lodz.pl/pstrumil/swosin/w3b.pdf>, [dostęp: 14 lutego 2018].

Szczerba-Zawada A., *Zakaz dyskryminacji w sferze szkolnictwa wyższego w polskim systemie prawnym. Uwagi na tle przepisów prawa UE [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym. Nowe prawo - aktualne problemy*, Jacek Pakuła (red.), Dom Organizatora, Toruń 2012, <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/478/PRAWO.pdf?sequence=1>, [dostęp: 1 maja 2018].

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 1998, Perspektywy Press, Warszawa 1999.

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 1999, Perspektywy Press, Warszawa 2000.

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2000, Perspektywy Press, Warszawa 2001.

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2001, Perspektywy Press, Warszawa 2002.

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2002, Perspektywy Press, Warszawa 2003.

Szkolnictwo wyższe: dane podstawowe 2003, Perspektywy Press, Warszawa 2004.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2004 r., GUS, Warszawa 2005.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2005 r., GUS, Warszawa 2006.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2006 r., GUS, Warszawa 2007.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2007 r., GUS, Warszawa 2008.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2008 r., GUS, Warszawa 2009.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2009 r., GUS, Warszawa 2010.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2010 r., GUS, Warszawa 2011.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2011 r., GUS, Warszawa 2012.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2012 r., GUS, Warszawa 2013.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2014 r., GUS, Warszawa 2015.

Szkoły Wyższe i ich finanse w 2015 r., GUS, Warszawa, dostęp do *Szkoły Wyższe i ich finanse* za lata 2004-2015, 2016 <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/>

edukacja/edukacja/szkoly-wyzsze-i-ich-finanse-w-2015-r-,2,12.html [24 lutego 2018].

Szluz B., *Osoby niepełnosprawne w Unii Europejskiej – sytuacja i perspektywy*, „Seminare: poszukiwania naukowe” 2007, t. 24, <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-583410bb-846b-49e3-a1b4-63adc5769962/c/tom24-24-szluz.pdf>, [dostęp: 5 maja 2018].

Ślusarczyk C., *Projektowanie uniwersalne jako sposób na tworzenie warunków do edukacji włączającej w szkołach wyższych*, „e-mentor” 2013, nr 5, s. 65-68, http://www.e-mentor.edu.pl/_pdf/ementor52.pdf, [dostęp: 1 maja 2018].

Światowy raport o niepełnosprawności – podsumowanie, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” 2013, nr 1(6), <https://www.pfron.org/pl/download/5/312/02SwiatowaOrganizacjaZdrowia.pdf>, [dostęp: 1 maja 2018].

Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (*Dz.Urz. UE 2016 C 202*), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2016%3A202%3A-TOC>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Universal Design. Clarification of the concept. Thematic report /Projektowanie uniwersalne. objaśnienie koncepcji: raport tematyczny (2007), Ministry of the Environment, Norwegia, <http://docplayer.pl/11248833-Projektowanie-uniwersalne.html>, [dostęp: 1 maja 2018].

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *O rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. nr 123, poz. 776 z późn. zm.), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971230776>, [dostęp: 5 stycznia 2018].

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. 2016 poz. 1842, tekst ujednolicony), <http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2016/1842/>, [dostęp: 10 grudnia 2018].

Vademecum dla Osób niepełnosprawnych - przewodnik zawodowy. Część II. Edukacja osób niepełnosprawnych. C. Szkoły wyższe a niepełnosprawni, http://wup.krakow.pl/uslugi-ryнку-pracy/poradnictwo-zawodowe/informacje-zawodowe-1/informacje-dla-osob-niepełnosprawnych-pliki/copy_of_IICSzkoy-wysze.pdf, [dostęp: 1 maja 2018].

Wapiennik E., Piotrowicz R., *Niepełnosprawny pełnoprawny obywatel Europy*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002, <http://idn.org.pl/tzchm-warszawa/grafika/sprawny.pdf>, [dostęp: 5 maja 2018].

Students with disabilities in the academic world

The students with disabilities have full rights of the effective and active functioning in the educational and social space of the university. The task of the academic community is to create favourable conditions for studying and learning and participating in the academic life, as well as

to take measures to counteract the social and environmental inequality. The current paper deals with the medical and social approaches to the issue of disabilities and presents the statistical data referring to the disabled persons in the academic environment including the examples of the University of Zielona Góra and other institutions of higher education.

Key words: students with disabilities, equality, University of Zielona Góra